

„mai bun viitor
este „între oameni
cu că nu spiritul lui
ninsuflețese. Pentru
idului, idealurile su-
nini, ne conduc, ci in-
acături de valoare încă
ținte inconștii.
e celor necredincioși.
avé, până când nu
rările Pruncului-Isus.
este o avere numai a
nași a inimii, ci ea este
lui, al omenimii întregi.
ține, ori ce lucrare, ori
individului, fie a unui
întru atâta are valoare,
reptată spre scopul suprem.
prem ni-l arată religionea.
ori ce acțiune, fie indivi-
țională, numai într'atâta
on. întru cât e con-

„aceia, cari con-
nostru!
vé, spor nu vom
vom ajunge, până
în toate faptele, în
devisa: Mărire
Dumnezeu, și pe
oameni bună voire.
im dar cu toții în
nostru.

Dumnezeu pentru mă-
ea mare, ér noi după pilda
Armonii să ne împăcăm cu
și cu ai noștri, pentru ca
ui Dumnezeu, pe care lumea nu
da, să sălășluască în inimile

Mărire întru cele de sus. . .

Alkotmány“ și naționalitățile. — Ne
n, că deja din nrul cel dintâiu al lui
mány“ putem înregistra cuvinte de
cari îndreptătesc părerea noastră, că

dacă noi Românii vom pute să ajungem la
ore care înțelegere cu vre un partid politic
din Ungaria, acest partid e partidul poporal.

În articolul său de fond „La începutul
mileniului“ din nrul 1 „Alkotmány“ zice
între altele:

„Mare obligament ne impune anul nou,
și noi acestei probleme patriotice și obligătore
putem să-i corăspundem numai cu sinceritate
deplină. De altă parte în ziua acesta, —
ori cât de tare ar dispăcê unor singuratici,
— vom să enunțăm, că atunci, când serbăm
ocuparea patriei, noi sîntem de părerea, că
acesta o vom pute serba nu în subjugarea
poporilor prin forța magiarismului, ci în
reconciliarea și îndestulirea acelora din partea
statului magiar.“

Alegeri generale pentru dietă. — După
cum spune „Egyetértés“, un politician a în-
trebat pe Bánffy, întru cât sînt întemeiate
faimele, ce s'au lătit despre aceea, că actu-
alul parlament va fi dizolvat preste scurtă
vreme? Bánffy după „Egyetértés“ a răspuns:
„N'am nici o causă de a dizolva parlamentul,
dar dacă opoziția va continua a împedeca
pertractării regulate, atunci pe Martie voi
escrie alegerile generale.“ Din acestea „E-
gyetértés“ face conclusia, că ministrul Bánffy
a câștigat deja învoirea coronei la dizolvarea
camerei și la escrierea alegerilor generale.

Cum va avé să purcedă Bánffy condu-
când alegerile acestea, a spus-o el în răspun-
sul dat în ziua de anul nou la gratularea
partidului guvernamental. El a zis: „Con-
vingerea acesta (a poporului despre aceea,
că pentru stat au fost de lipsă reformele bi-
sericesci,) trebuie să o asigurăm. Să o asi-
gurăm așa, cât să nu fie cu puțință, ca ori
spre modificarea ori spre eludarea lor să se
formeze în chip plănuit partide, și ca par-
tidele acestea să nu le spriginéscă nici într'a-
scuns, nici pe față aceia, cari doresc a face
pe oameni, să credă, că lor le zac la inimă
interesele Ungariei.“

Cu alte cuvinte se vor mai repeți ca-
surile dela Nyitra și Stomfa.

„Dreptatea“ și adevărul. — În numărul
trecut am spus starea faptică a afacerii ne-
fericitului învățătoriu Tuliă Gruia din Bia
pentru a îndrepta un neadevăr, pe care un
corespondent îl subministrase „Dreptății“ spre
publicare și „Dreptatea“ îl și publicase în
23 Dec. a. tr.

Deja mai înainte de ce ar fi apărut
numărul nostru cu rectificarea, adevă în 26
Decembre a. tr. a apărut și în „Dreptatea“
o rectificare provădută din partea redac-
țiunii cu un comentariu, în care se face în-
cercarea desperată de a dovedi, că „și-a pus
capăt suferințelor prin un glonț de revolvăr“
în corespondența publicată în 23 Dec. nu
fusamă, că „e mort“, dar la sfârșit totuși
se adauge închiarea:

„De altcum luând cu plăcere act despre
constatarea, că auctoritatea școlară superiōră
din Blaș satisface datorinței sale, declarăm
cesiunea finalizată.“

Și cu totă finalizarea acesta totuși ce
să veți? Redacția „Dreptății“, identică cu
cea a „Foi de Duminecă“, se pune și co-
respondența sa cea hultōre din 23 Dec. o
publică întregă întregută și în „Fōea de
Duminecă“ din 29 Dec. a. tr.

„Dreptate“, „Dreptate“, rēn te-ai mai
putut strîmba!

Grațiositatea „Telegrafului Roman“. —

Au pus pe cei dela „Tribuna“ pécatele, nu
alta, să publice următōrea „noutate“:

„Încă o vicțimă. Din Hațeg ni-se scrie,
că bravul învățătoriu N. Trimbițoniū (din
Grădiște) a primit ordinul, ca pe 27 c. să
fie la temnița din Seghedin, osîndit fiind de
tribunalul din Deva pentru pretinsa agita-
țiune.

„În acela-și timp i-s'a comunicat, că
Miron și-a făcut și el datoria: a suspendat
pe bravul învățător.

„Metropolitul merge decî, cum se vede,
pretutindenî și în toate mână în mână cu gu-
vernul.“

Pécatele, nu alta, le-au dictat celor
dela „Tribuna“ cuvintele acestea. Vor fi
avēnd dlor cauzele sale, pentru cari urmēză

a vorba actul cel mai sublim al iubirii dume-
nezeesci, soțul său turbură și nefericesce o
biētă văduvă, mamă alor trei copii. Ce le
va întinde ea acuma în această mare zi? Cu
ce haină îi va îmbrăca împotriva rēcelii viscolu-
lui? Cu ce cuvinte îi va înveseli ea acuma,
cum va sci spune copiilor frumoșa poveste
de Crăciun despre micul Isus, când inima
ei e frântă de o mare nenorocire? Va avé
ea ore vre un braț de lemne, ca să le în-
căldéscă trupurile aprōpe înghețate? Va
avé ea ore vre o bucată de pâne, ca să le
fōmea? Cine ar pute spune? Advō-
vinduse totul spre a incassa datoria
lui său. Și clientul acesta neomenos
niar soțul său!
O, era ceva grozav! Inima dnei Teo-
ra din cale afară amarită.

„Alteceva va fi cerut dela Dumnezeu
în ferbintele-i rugăciuni din biserică,
blăstēm preste familia lor?
Teodor se părea din cale afară
atâ. Ochiul ei privia fix înainte,
n ar vedé tristul tablō al femeii
încunjurate de copiii săi . . .

„Că și afumată. În casă ni-
nd cu puține vesminte
ă rea, alteceva ni-
ardea focul
„Nu fi supărată!“ îi zise străinul. „Bu-
cură-te de ziua Crăciunului și iértă pe cei
ce te-au necăjit!“ și ieși făr de a mai zice
vre un cuvînt.

era perdută în gânduri. Ochiul ei erau umezi
de lacrimi, și peptul ei se ridica mereu de
dftate dureroșe.

Copiii nu-i erau acasă. Ei plecaseră
după datină la colindat spre a vesti altora
bucuria, pe carea ei n'aveau să o guste.

„Și de se vor întōree flămânți?“ se
întreba văduva. „Ce le voiți da, să mănce?
Ce le voiți spune? Cu ce îi voiți mângăia?“

Ea nu apucase înse, să-și inee suspi-
nul, ce deșteptase în sufletul ei aceste vorbe,
când un necunoscut intră în sērăcăciōsa
chiiie.

El dădu „bună sara“ și depuse lângă
văduvă două pachete.

„Nu fi supărată!“ îi zise străinul. „Bu-
cură-te de ziua Crăciunului și iértă pe cei
ce te-au necăjit!“ și ieși făr de a mai zice
vre un cuvînt.

Văduva nu scia, dacă e tréză ori visé-
ză. Ea nu putu nici să se ridice de pe la-
dă spre a privi după străin, nici nu putu
zice nici un cuvînt de emoționată, ce era.

„Uite, mamă, ce de colăcei!“ strigă
un copil de al văduvei intrând în chilia in-
tunecōsă. „Și bani am căpētat!“ zise al
doilea. „Să aprindem luminarea, să-i îm-
părțim!“ adause al treilea.

De abia glasurile aceste s'au auzite
treziră di. Ea di
„Nu fi supărată!“ îi zise străinul. „Bu-
cură-te de ziua Crăciunului și iértă pe cei
ce te-au necăjit!“ și ieși făr de a mai zice
vre un cuvînt.

„Ce sînt aci, mamă?“

„Nu sciū!“

„Să le desfacem?“

„Desfaceți-le, numai fiți cu grije!“

Copiii nu lasară, să fie îndemnați de
douē ori. Ei apucară iute celea două pachete
și le desfăcură. Dintr'unul apărură vesminte
grōse de iernă pentru trei copii, ér din
celalalt multe lucruri de ale mănării, și
printre ele copilul cel mai mărișor zări și o
cuvertă. În cuvertă era o bancnotă de 100 fl.
și pe o hârtie câteva șire. Copilul ceti cu
greutate cuvintele, ce le zise străinul: „Iértă
pe cei ce te-au necăjit!“ A.

„Biblioteca pentru toți“.

(Bibliografie.)

Meritele netăgăduite, pe cari librăria
Müller din București și-le-a câștigat prin
publicațiunea intitulată „Biblioteca pentru
toți“, ne îndemă, să revenim asupra acestor
cărțile.

Cetitorii noștri sciū deja din unele notițe
scurte publicate în diferiți numeri ai foii
noștre, că sub direcția literară a cunoscutului
sciitor D. Stăncescu numita librărie a pu-
blicat 25 cărțile de preste o 100 pagini
hârtie fină, cari cuprind bucăți din operele
autorilor români vechi și noi și din ale
„ini mai tusemă“,
16 cr

setesci private și adu-
 iude credincioșilor să
 e nanțiale ale statului.
 statul pretinde a pune
 privată a bisericii.
 a n multe părți, că re-
 a e planul de a denumi
 dea se mai pune în con-
 Roa ori cu nunțul din
 mul Apostolic.

viață politică.

afaceri interne.

Centul serbătorii Nascerii
 Ale Apponyi a provocat sen-
 timent prin articiul referitor la
 icat în „Nemzeti Ujság”.
 tuală o află de tot posomo-
 tată, că națiunea magiară
 riste auspicii al doilea mi-
 sa la această stare, — după
 — este abuzul de putere. Or-
 ar fi chemate a executa legea
 supra observării acurate a
 astuție, când cu violență
 ori cu adevărată tiranie
 ore drepturile legale ale po-
 probă aduce alegerile dela
 omfa și Girált. Poporul ascultă
 eparte de auctorități, dară numai
 vul, că nu pôte sta cu cósă și
 împotriva sistemului Manlicher.
 de totă tária morală a națiunii.
 uestea se întâmplă în numele
 care recurge la arme de
 Pentru ca bucuria dela
 ului să nu fie numai a
 ture, pe când majoritatea
 a-și înădușcă numai du-
 să bucurie generală, e de
 să se restabilească libertatea con-
 ală, să se respecte dreptul și
 , să nu se violeze libertatea perso-
 și cetățenescă. Primul paș spre
 lanarea rēului îl află în revisuirea legii
 electorale și în lupta politică numai cu
 arme legale; prin această ar înceta lupta
 pasionată între partide, și toți ar serba
 niul mulțămii. Acest ofert de pace
 e Apponyi guvernului actual. Or-

t poeta să-și lea sborul. Ei în loc
 au avut numai ofaturii, melodii mi-
 și pline de un farmec melancolic.”
 1: „Simțibilitatea ușoară, întinsă asupra
 îi firii, cu care se nasce Românul, a dat
 sale un farmec cu totul deosebit . . .
 ot ca limba italiană, — și pôte chiar că
 și mai multe de cât ea — o mulțime
 orbe de mângâiere, pline de dragoste.
 copilăresci, dar are și mai mult: are parcă o
 lacrimă, care tremură în voce, și cuvintele sînt
 oftaturii.” Și tot așa de sincer e autorul,
 și în celealalte descrieri din Roma. Piza și
 de airia.

În a doua se descrie castelul Peș
 reședința de vară a familiei regesci din Ro-
 mânia; se descrie înse așa de amănunțit și
 așa de bine, cât par că ar sta înainte-ți, și
 ai auzi, cum rîni Peș, zădărnicit în mersul
 său sburdainic, îți spune tot, ce știe, și tot,
 ce a vădut prin castel, la a cărei zidire mult
 a ajutat și el. Și n'ar mai fi trebuit, decât
 sturat și o iconă a acestui castel,
 și totu despre el.

ganele guvernului răspund lui Apponyi
 cu îngâmfare, că nu vor să scie de pace
 sub condițiunile, sub cari le-o imbie
 Apponyi. Nu ne mirăm de acest rē-
 spuns. Partidul liberal de o cam dată
 e consciu de puterea, ce o are în mână,
 la care nu voesce, să renunțe de dragul
 lui Apponyi și al tuturor nemulțămiiilor.

Gratulările de anul nou ale cluburilor
 parlamentare din Budapesta au decurs și
 în 1 Ian. 1896 după șablonul îndatinat.
 Toți sînt mândri de activitatea parlamen-
 tară desvoltată de dînsii în interesul țării.
 (E întrebare, că țara mândri-s'ar cu acea
 activitate?) Mai de moment sînt enun-
 țările făcute de premierul Bánffy în rē-
 spunsul, ce l-a dat la felicitarea partidului
 liberal. El accentuează, că partidul liberal
 de 20 de ani a îndeplinit multe acte
 mari, dară cel mai momentos și de mai
 mare însemnătate în interesul existenței
 națiunii și a statului au fost reformele
 numite politice-bisericesci, începute de
 guvernul precedent, a căror validitate și
 punere în vigóre a rēmas o datorință
 pentru actualul guvern. Cea mai mo-
 mentosa cestiune de resoltit în anul acesta
 este transacțiunea cu Austria. Aludând
 la articolul de Crăciun al lui Apponyi
 declară, că guvernul dorește, ca așa nu-
 mita judicatură a curiei în cauzele elec-
 torale să se discute cât mai carënd în
 parlament. De revisuirea legii electorale
 nu face nici o amintire br. Bánffy, pe
 când acesta o dorește majoritatea popo-
 rațiunii magiare și nemagiare.

Darul cel dintăiu cu ocaziunea mi-
 leniului se pune în prospect honvedilor.
 Până acum ficiorii înrolați la honvedime
 aveaū să prestea serviciu activ numai un
 an și jumătate. Br. Fejérváry pregătesce
 acum reforma, ca de aci încolo serviciul
 activ al honvedilor să tină doi ani închiați.
 Sintem siguri, că ei se vor bucura nespus
 de tare din cauza acestui dar, care-i pri-
 mesce cu ocaziunea mileniului.

Austria.

Dietele provinciiale din țările au-
 striace s'au întrunit în 28 i. tr.

Agitațiunea, ce domnesce între di-
 versele populațiuni din monarchie, se
 observă și în dietele provinciiale. În
 Stiria minoritatea slovenă, nefind mul-
 țămiiată cu purcederea majorității germane,
 nu a luat parte la desbaterile dietale.
 — În Boemia Cehii tineri spre a-și vali-
 dita puterea lor au recurs la o manevră
 până acum neîndatinată. Ei nu pot su-
 feri pe locotenentul Thun, și spre a-l
 constringe, să dimisioneze, când începe
 să vorbească, ei părăsesc sala dietei zi-
 cënd cuvinte batjocoritoare la adresa con-
 telui Thun. După ce termină Thun, de-
 putaii cehi érá întră în sală. Ei au
 declarat, că tot așa se vor purta și în
 viitor și nu vor comunica de loc cu ac-
 tualul locotenent ignorându-i cu totul.
 Fiind prezent Cehii tineri repre-
 sentați de o frumuse-
 te virtutii sublimi
 până la
 tisen.

teresele indigenilor. Economia polonă do-
 minantă de present în Austria și aici
 va provoca stări anormale ca și în Ga-
 liția. Apoi atacă atât pe ministrul pre-
 ședinte, care ca polon nu vorbește de-
 stul de corect limba germană, cât și pe
 locotenentul Kielmannsegg, care e de
 origine din Hanovera și abuzază de le-
 gile țării compromițend onórea oficialilor.
 Conteul Kielmannsegg indignat respinge
 acușele antisemiților.

România.

Se vorbește, că actualul cabinet
 are misiunea de a revedé constituțiunea,
 anume spre a da drepturi politice Do-
 brogenilor și astfel a-i lega mai strins
 de statul român, spre a revedé legea
 electorală și spre a introduce inamovibi-
 litatea magistraturei.

Dr. V. Lucaciū reîntorcëndu-se dela
 Roma a călătorit la Bucuresci, unde i-s'a
 făcut o primire grandioasă. Tinerimea și
 membrii Ligei l-au întâmpinat la gară,
 érá cetățenii au arborat stindarde na-
 ționale și au decorat casele în stradele,
 pe unde avea să trecă Lucaciū până la
 otel. După cum i-se depeșeză ziarului
 „Pol. Corr.”, cercurile guvernamentale
 sînt nemulțămite pentru activitatea Ligei
 la primirea dlui Dr. Lucaciū.

Turcia.

Pașii făcuți pe lângă revoluționarii
 armeni din Zeitun, să capituleze de bună
 voe, și pe lângă Pórtă, ca să-i tracteze
 uman, până acum au rēmas fără resul-
 tatul dorit. Observându-se, că unele ba-
 talióne de redif fraterniséză cu popora-
 șiunea. s'au dispus dislocări. Provederea
 redifilor întâmpină mari greutăți, din
 care causă ministrul de rășboiu a ho-
 tărît, să dimită o parte din ei, auctori-
 tățile de prin provințe înse susțin, că e
 necesară concentrarea armatei, de órece
 liniștea nu e restabilită.

Lui „Köln. Zeitung” i-se telegra-
 féză din Erzerum, că episcopul armean
 de acolo a fost arestat și deportat la
 Constantinopol din ordinul guvernului.
 E suspițiune, că episcopul e motorul
 principal al agitațiunii.

Africa.

Disensiunile naționalistice, cari pre-
 domnesc astăzi situațiunea politică în
 Europa, se estind și asupra Africei. Re-
 publica sud-africană Transvaal este de
 present în o febrile mare provocată prin
 disensiunile naționalistice ale locuitorilor.
 Republica această au fundat-o coloniști
 olandezi, cari se numesc boeri, adecă
 țerani. Până în timpul mai nou numai
 boerii puteau avé dreptul de cetățenie în
 Transvaal, de un timp încóce înse pot fi
 încetățeniți și cei de altă naționalitate,
 dar numai după un restimp de 14 ani
 dela așezarea în țară. De presente nu-
 mērul cetățenilor străini (Uitlanders) e mai
 mare decât al boerilor. Ei cer cu energie
 egala îndreptățire pe terenul politic și
 religios, egala îndreptățire a limbii an-
 gleze cu cea olandeză, administrație justă
 și libertatea de a purta comerciū cu
 produse africane. În afacerea acesta
 este interesat Anglia și Olanda, și nu

a se especta asupra capului bisericii române gr. or. Dacă aceste cauze imprimă intențiunii dlor caracterul onestității ori nu, noi nu cercăm. Astfel de espectorări nici odată nu ne-au plăcut, nu ne-am dat înse expresie neplăcerii din simpla cauză, că ele nu ne-au privit pe noi.

Au făcut înse bine dlor, că au rectificat „noutatea” aceea, îndată ce au băgat de seamă, că au greșit. Dl Trimbițoniū cu oficiul său învățătoresc cu tot se ține adevă de diecesa gr. cat. de Lugos.

Înțelegem apoi aceea, că „Tel. Rom.” sare întru apărarea arhierului său. Dar cum o face acesta? Țiță așa:

„Cu această notiță s'a păcălit înse foarte amar „Tribuna”, pentru că învățătorul Trimbițoniū nu este învățătorul greco-oriental, și în comuna Grădiște nici nu este popor cu școlă greco-orientală; dacă dar pe numitul învățătorul l-a suspendat un metropolit, pe acel metropolit „Tribuna” n'are să-l caute în Sibiu, ci poate la alt loc, dără chiar la acel loc, de care „Tribuna” nu se atinge nici odată, decât numai cu tot felul de laude și glorificări; se înțelege, că acesta este espedientul cel mai rentabil pentru a-și aduna prenumeranți.”

Am așteptat, ca „Tel. Rom.” la rîndul său încă să-și îndrepte „păcălelia”. Până acum înse n'a făcut-o. De aceea inregistrăm acum cuvintele acelea, — fără de nici o observare, de ore ce aflăm, că ori ce observare ar fi de prisos.

Închiâm făcând totuși observarea, că noi bucuroși am fi publicat constatarea stării faptice a lucrului, dară dela Lugos n'am primit până acum nici o informațiune referitoare la cazul dlui Trimbițoniū.

Justitia et pax osculatae sunt. — Care va să zică: „Dreptatea” s'a îmbrățișat cu . . . „Telegraful Roman”.

Se putea altfel, când vorba era de un „Iesuit”, de un „papistaș”?

E vorba adevă despre petrecerea părintelui Lucaciū la Bucuresci. El a mers, să-și vadă fetițele, dintre cari una abia a scăpat din ghiarile morții, și pe cari nu le-a

mai vădut timp foarte îndelungat. Bucurescenii îi fac o primire grandioasă, prin care arată iubirea, ce o au față de noi toți. Lucaciū declară, că nu privește demonstrațiile ca făcute persoanei sale, ci cauzei naționale, pentru care s'a simțit fericit a fi putut lupta și suferi.

Și ce să veți? „Dreptatea” și „Telegraful Roman” în loc să se bucure de simpatiile fraților, îl atacă pe părintele Lucaciū într'un chip, cum nu se obișnuiesc între oameni binecreduți.

Nu voim, să fim advocații părintelui Lucaciū, dar felul de a purcede a numitelor foi ne-a indignat. Și indignarea ne-a fost cu atât mai mare, cu cât că noi unica explicare a faptului acestuia nu destul de condamabil o aflăm singur în aceea, că părintele Lucaciū are nefericirea de a fi unit. Și apoi e știut, că unitul nu poate fi bun român!

Revista bisericească.

Roma.

Din incidentul anului nou Gregorian Sfinția Sa a primit felicitările corpului diplomatic începând din 29 Dec. a. tr.

Ambasadorul austro-ungar contele Revertera după o absență îndelungată s'a reintors la Roma spre a prezenta Sfinției Sale felicitările de anul nou ale Monarhului nostru și ale augustei Sale familii. Reintorcerea contelui Revertera la Roma a consternat pe liberalii magiari și germani, cari erau în credința, că în urma afacerii Bánffy-Agliardi-Kálnoky contele Revertera va fi înlocuit cu alt diplomat austro-ungar.

Asemenea a primit Sfinția Sa și felicitările omagiale ale diverselor corporațiuni din Vatican.

Papa deși e atât de înaintat în etate, totuși se află bine și e vesel. Ca și până acum, așa și de astă dată Papa din incidentul serbărilor Nascerii Domnului a distribuit între sêracii din Roma 15,000 de lire.

Foile liberale eră doresc a îmbrăca

pe nunțiul Agliardi dinal, și anume în pe care se va ține în Felu înălțare ar fi satisfac Bănffy. „Unită cattoc combinațiunile liberala spondență din Vatican Agliardi și dacă va fi Februariū, acesta nu pedepsă, ci ca remuneratiunile, ce le-a prestat ca remuneratie s'a împărșit sorii lui dela nunțiatura

Se asigură, că Sfinția va îndrepta o nouă enciclica orientală și încă în limba grecescă. În enciclica de-amănuntul îndreptățirea se va sili a împrăștia pre domnesc în privința acesta. doim, că și enciclica acesta presiune bună în cei ce știu țeze intențiunile nobile ale

Comisiunea de cardinali serica orientală s'a constituit permanent și autonom. I de membri în această comisiunii Ledochowski, Langpolla, V. Vanutelli, Galimber Graniello și Mazzella.

Franta.

Ministeriul a preluat de culte pentru edificare case parohiale 1,970.000 camera și senatul, urmărind inimică bisericii, a redus Dela 1878 încôce chela dela 531 1/2 milioane s'a milioane fres, pe când chela preste tot au crescut cu 8 de

Archiepiscopul de Alby Ms tenau și cel de Cambrais Msgr. au dispus, să se prezente oficial tului rațiunile bisericesci, ca bise să-și potă primi competența din cassele comunale. Ministrul înse nu se mulțămescă cu atâta, ci așteptă, ca admini-

La alte nêmurî lucrul acesta n'ar fi ceva extraordinar, la noi înse merită totă lăurea aminte. Cine nu știe, că dacă ai fi voit acum câți va ani, să-ți procuri vre o carte românească, te îngrozia totdeauna prețul din cale afară scump? Operele complete ale lui Alesandri, Bolintinean și Negruzzi de pildă costă și acum vre o 70 fl., o sumă, cu carea poți cumpăra o bibliotecă nemțescă întrégă. Și urmarea de căpetenie a acestei scumpeți era înceta dezvoltare a gustului de cetit. Productele literare nu se puteau răspândi mai de loc.

Astăzi lucrul nu mai stă așa rău. Librăria Șaraga din Iași, Samitea din Craiova și Müller din Bucuresci au început de odată cu editarea de cărți ieftine. Fapt e înse, că publicațiunile librăriei Müller din Bucuresci le întrece pe toate atât prin forma plăcută și elegantă, în care se prezintă, prin cuprinsul bun și limba frumoasă, cât și prin ieftinătatea lor. E destul, să spunem, că din publicațiunea acesta, ce a început să apară în jumătatea I a anului 1895, nrul 1 s'a tipărit în a II-a ediție, er nrul 2 s'a vîndut cu totul, și că număr de număr publicația acesta cuprinde ucăți tot mai interesante și tipărite tot mai umose.

Remarcăm din seria primă a acestei publicațiuni următorii numerî:

No 1. *Povești alese* de renumitul scriitor z Andersen, c

prinde șapte povestiri de totă frumșeța, pe cari le-ai tot ceti. Cea din urmă povestire din cărticica acesta e: „Cel mai frumos trandafir”. Se povestesc adevă aci, cum o regină puternică se îmbolnăvise așa de rău, că doctorii nu mai trăgeau nădejde, să o scape, nici nu se găsea „cel mai frumos trandafir din lume, care este și semnul dragostii sublime”, și pe care „dacă îl va pute privi, atunci își redobîndesc viața și sănătatea”. Adusu-i-au reginei cu totii trandafiri, care de care mai mirositori și mai frumoși, nici unul înse nu era cel de leac. În urmă veni și copilul reginei ținend în mână o carte grosă deschisă. „În ochii lui albaștri străluciau lacrimile întocmai ca roua pe flori.

„Îa ascultă, mamă,” zise ei, „ascultă, ce am cetit . . .”

Și se aședă pe marginea patului și ceti istoria Aceluia, care voi, să moră pe cruce, pentru ca să scape pe oameni.

Regina păru, că se deșteptă din amorțelă, obrăjii i-se înroșiră și i-se deschiseră, și vedu, cum se reșterea între foile cărții sfinte un trandafir de o culoare ne mai pomemită, trandafirul acesta născu din sângele lui Christos p

„Îl ved.” zise ei, „asta e adevăratul și simț, ca ori det acesta flóre

Și așa de frumoșe, așa de pline de învături sînt și celealalte.

No 7. *De prin veacuri*, legende române de *Carmen Sylva*, cu portretul cel mai notă ai reginei Elisabeta. Servitiile nespuse, pe cari augusta scriitoare le-a făcut României cu pēna sa mâieștră, sînt vrednice de a nu fi uitate nici odată. Dovadă despre aceea, cum a știut ea, să descrie pe Români, e și publicația acesta, în carea se cuprind șese bucăți din celea mai alese. „Pietrele Dōmnei”, „Mama lui Ștefan cel mare”, „În Vrancea”, „Bucur”, „Neaga” și „Insula șerpilor” sînt tot atâtea povestiri, cari te încântă și-ți aduc cu drag aminte de paginile cele mai frumoșe din istoria nêmului nostru.

No 8. *România, Roma, Piza* de Michelet și No 9. *Castelul Peleş* de Leo Bachelin, sînt erăși două cărticele, ce nu trebuie să lipsescă nimēnui.

În cea dintăiu renumitul istoric, mort ia 1874, are pasaje pline de dragoste față de Români, această „națiune jertfită”, uitată cu totul de națiunile surori. Și linie de linie Michelet descrie cu de-amăruntul pe Români. Ar trebui să publicăm un capitol întreg a arēta cetitorilor nostri iubire acest scriitor. Vre pasaje: „Suferiți popor, și repedj

incapă îndoelă, că pretenziunile așa numiților „străini“ din Transvaal se vor împlini. Africa va premerge Europei cu privire la egala îndreptățire națională.

Correspondințe.

Sermuş (Giurgeu) Decembre 1895.

Clarissime Domnule Redactor!

A trecut cam multșor timp, de când nu am cetit nimic în „Unirea“ despre întimplările din acest ținut. De aceea voi scrie eu ceva, mai ales fiind că nouele legi politice-bisericesci în scurtul timp, de când au intrat în vigore, au fost cauza a multor întimplări, despre cari aș putea scrie mai mult, de cât se poate într-o corespondență, dar nevoind să abuzez de bunăvoința DVăstre, voi scrie cât se poate mai pe scurt.

Legile acestea funeste au produs o confuzie nedescriptibilă în poporul acesta, carele necunoscându-le conținutul și neprimind-le scopul și-a făcut fei de fel de concepții una mai bizară decât cealaltă despre ele, și cu totă silința, ce ne-o dăm noi preoții, ca să-l luminăm, confuzia este mare încă și astăzi, și numai despre liniștea, cu care le place foilor liberale-jidovesci a zice, că au fost primite aceste legi, nu poate fi vorbă. Mai adaugeti reaua credință nutrită de instrucțiunile secrete de ale purtătorilor de matricule civile, și vă puteți închipui caosul de idei, în care se află acest popor de munte, care din cauza împrăștiării sale prin munți și văi cu greu poate fi instruit și luminat.

Dar să venim la casuri concrete.

Voi începe cu botezul. Unii purtători de matricule s'au încercat încă dela început de a sfătui poporul, că nu este iertat, să se boteze pruncii, mai înainte de ce aceia ar fi induși în matricula civilă. Îi amenință cu mari pedepse, cu toate că legea nu zice nimic despre acesta. Eu însu-mi am fost denunțat la pretorele din Gy.-Szt-Miklós, pentru că am botezat pruncii fără de a aștepta, să mi-se aducă dela purtătorul de matricule „tanusitvány“-ul despre inducerea lor în matricula civilă. Dar prezentându-mă în ziua, pe care am fost citat, la pretorele, mi-s'a zis, că nu este nimic, că am fost citat numai ca martor, fiind că tatăl pruncului nu a insinuat născerea acestuia în decurs de 8 zile. Și acesta a fost o negliobie a purtătorului de matricule, care a înscris pruncul a 7-a zi și în ziua următoare a acusat pe tatăl pruncului pentru transgresiune! Dar se vede, că și pretorele și-a tras pe samă și vedând, că nu mă poate pedepsi, a voit, să nedească lucrul zicând, că am fost citat ca mărturie, cu toate că mai înainte s'a laudat cătră un domn, dela care apoi am auzit eu, că mă va pedepsi cu 600 de corone, și în citare a scris, că sint acusat (panaszlott) pentru transgresiune (kihágásos ügyben). Destul că mi-a făcut spese și m'a purtat ziua cu lumină, numai pentru că domnia sa nu a știut legea.

Dar ce să zic despre cununii? Scandalurile produse în scurt timp sint enorme, și umblările omenilor dela Ana la Caiafa, dela un conducător de matricule la altul nu mai au sfârșit. În singură parochia mea din trei cununii, câte s'au închiat în toamna recută, două s'au început cu concubinată de mai multe zile, pentru că nepublicând concetorii de matricule vestirile destul de

timpuriu, nu s'au împlinit până Duminecă înainte prinderii postului, și cererea de dispensațiune dela vicecomitele încă nu a sosit înderept, cu toate că putea fi trimisă la timp, și așa bieții omeni, cari s'au gătit cu toate cele de lipsă și au chemat nuntașii, au făcut nuntă fără de a fi cununați, și a trebuit să-i cunun în post.

Tot așa s'a întimplat și în parochiile din vecinătate, tot numai din vina purtătorilor de matricule.

Etă ródole acestei legi nefericite, carea după creatorii ei ar fi fost menită, să propage și întărească moralitatea, pe când ea din contră este izvorul atător scanialuri și al ruinei moralității publice.

În urmă nu mai puțin, ba chiar mai multe umblări și necasuri au omenii, când se întimplă, de le móre cineva. Căci se întimplă de multe ori, de notariul conducătorii de matricule nu este acasă, ér suplentul, care locuiesc într-alt sat, nu merge la oficiu, și apoi bieții omeni de multe ori din depărtări de 9—10 kilometri, pe unde sint împrăștiati, s'at siliți, să umble de 5—6 ori la conducătorul de matricule, nefiind iertat preotului, să îngrope, mai înainte de ce mortul ar fi indus în matricula civilă, și se ține mortul neîngropat câte 4—5 zile. Toate acestea pe lângă ostenele mai causéza și pagubă multă omenilor.

Dapoi tractarea cea dură și înjurăturile, de cari nu este scutit nimeni în cancelaria conducătorului de matricule! Dacă nu i-se împare numai ceva, el erumpe în cele mai oribile înjurături și varémă fără genare cele mai scumpe sentimente și datini ale țeranului, și acesta trebuie să tacă și să sufere, dacă nu voesce, să fie dat afară pe ușe ca un dobitoac.

De toate acestea a fost scutit poporul până acum, au fost scutiți preoții, pe cari noii funcționari civili îi ponegresc și-i batjocoresc în tot chipul.

Câte esperințe triste! Câtă amărăciune în puțin timp! Unde vom ajunge óre preste vre-o 10 ori 20 de ani, de nu ne va scăpa Dumnezeu de aceste legi păgâne?

De o cam dată nu putem alta, decât să suferim și să sperăm în bunul Dumnezeu, carele dacă nu a lăsat poporul român, să peră în vécurile întunecóse ale robiei, nu-l va lăsa nici acum.

Dar tot odată să ne dăm silința mai ales noi preoții, cari avem chemarea și datorința de a povățui și lumina poporul nostru, să-l conducem cu exemplul și cu cuvintul pe calea cea dréptă a credinței, și atunci vom fi cei puțin cu conștiința liniștită, că ne-am făcut datorința.

Romanus.

Noutăți.

Serbători fericite poftim tuturor amicilor și cetitorilor „Unirii“.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Pentru biserica din Doștat au cumpărat: Proprietarul Samoilă Crăciun și soție-sa Paraschiva un potir cu apertinențele lui fl. 25, Nicolae Ogneriă o cădelniță fl. 7, mai mulți poporeni un ciboriu (raciă) fl. 7.80. — Pentru biserica din Spină a cumpărat Oana Oancea o eruce cu fl. 12.

Societății academice „Petru Maior“ i-s'a suspendat activitatea din ordinul ministrului de interne. Causa suspendării este prelegerea publică „Despre lupta națională, par-

tidul național și tinerimea“ ținută de iuristul I. Dolean membru al societății „Petru Maior“. Ministrul a dispus, să se examineze prin poliție toate actele societății. Actele s'au confiscat prin un ampioiat polițial, cu toate că societatea nu e responsabilă de conduita membrilor săi ca persoane private.

Crisă în redacția „Tribunei“. De septemăni cetim prin foile romănesci și magiare, că s'ar fi născut neînțelegeri între Dr. Ioan Raț conducătorul partidului național și între Tit Liviu Albini pentru dreptul de proprietate a „Institutului tipografic“ din Sibiu și a „Tribunei“. Fiind cestiunea delicată, noi nu ne am pronunțat asupra ei. După ce acum însă și „Tribuna“ se pronunță, spunem și noi faptul trist, dar adevărat așa, pe cum ni-l spune „Tribuna“. Anume în 2 a c. Ioan Russu Șirianu a luat dela culegători doi articoli destinați pentru „Tribuna“, a tras la răspundere pe Dr. Raț, i-a demagat acestuia orî ce drept de a dispune la redacție. În urma acestuia Russu Șirianu a fost destituit și a părăsit redacția. În 3 a c. inse el de nou a intrat în redacție și a confiscat posta insultând pe noul colaborator Dr. E. Dăian. De altă parte T. L. Albini a acusat la poliție ca pe turburători ai păcii domestice și ai afacerilor sale pe Dr. I. Raț, Dr. E. Dăian și On. Tilea și a cerut dela căpitanul poliției, să opréscă intrarea acestor domni la „Institutul tipografic“ și la redacția „Tribunei“ sub pretextul, că acelea ar fi proprietatea dînsului. Poliția pe baza actelor produse de Dr. I. Raț a interzis lui T. L. Albini intrarea la „Institut“, până ce nu se va finalisa procesul în favorul dînsului. Asemenea s'a interzis acesta și lui I. Russu Șirianu, acesta inse de nou a mers la tipografie, a luat cu forța toate manuscrisurile și a sdrobotit tot, ce a fost deja cules, ba a inscenat și o mică grevă a culegătorilor de litere, care inse nu a ținut mult. Faptele acestea vor ave și alte urmări, éra antecedentele promise „Tribuna“ a le face cunoscute în numărul de Duminecă.

Făgărășeni la ministrul de interne. O numerosă deputațiune din comitarul Făgărășului a fost condusă în 31 l. tr. de către deputatul N. Șerban la ministrul de interne spre a i-se tângui în contra ilegalităților comise de comitele suprem Bauszner la alegerile oficialilor municipați.

Gimnasiu pentru fete. Reuniunea regnicolară pentru educațiunea fetelor în ultima adunare ținută în Budapesta a hotărât, ca să casseze clasele superioare ale școlii de fete și să înființeze pe lângă clasele elementare opt clase gimnasiale, unde fetele să se potă prepara pentru obținerea testimoniuului de maturitate.

Notele de stat de l fl. cu 31 Dec. 1895 au ieșit din circulațiune. Până la 30 Iunie 1896 se vor mai primi numai la casele statului.

Frère Orban, conducătorul partidului liberal din Belgiu a repausat la 2 a c. în erate de 84 de ani. El a fost în mai multe rânduri ministru, în care calitate cu o brutalitate cinică a urmărit scopul liberalismului, descreștinarea societății prin descreștinarea școlilor. În 1878 a mijocit votarea legii școlare ateiste. După ce nu a putut îndupleca pe Papa, să desavueze atitudinea episcopatului belgian față de numita lege, a întrerupt raporturile diplomatice cu s. Scaun, și năstii Vanutelli a fost silit, să părăsescă Bruxelles. Alegerile din 1884 au résturnat domnia liberală, și Frère-Orban pe lângă toate pactările cu elementele radicale nu s'a mai putut avinta la putere. El a fost adevăratul prototip al liberalilor doctrinari, un inimic neîmpăcat al bisericii și al instituțiilor ei, în contra cărora a lucrat în scris și cu graul viu. Liberalii belgiani și-au pierdut pe cel mai isteț conducător, pe când biserica combătută de el s'a nemișcată dimpreună cu instituțiile sale.

Cas de mórte. Petru Papp, paroc în Chioag, a repausat în anul al 57-lea al etății și ai 34-lea al preoției.

În veți amintirea lui!

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Noi avem intențiunea „de a ponegri biserica ortodoxă, făcându-o, deși pe nedreptul, răspundătoare pentru toate nefericirile venite asupra poporului român”? Nu noi, dlor, nu e de lipsă, ca noi să mai ponegrim biserica „ortodoxă”. Nu noi rostim sentința de osindă asupra bisericii „ortodoxe”. Ne-au prevenit deja alții în lucrul acesta, omeni, despre cari dnii dela „Tel. Rom.” numai nu vor zice, că s'au înțeles în lucrul acesta cu noi. Înțelegem „sfântul Sinod” al României, care în ședința sa dela 23 Novembre 1882, după ce a arătat, cum se îmbogățeau igumenii grecești dela mănăstirile românești și deveniau bancheri în Constantinopol, astfel continuă: „Dar pentru România n'au făcut nimica bun acești călugări fanarioți, nici o școlă pentru cultura clerului și a poporului, nici un spital pentru bolnavi, nici un bărbat român cult format prin inițiativa și banii, ce aveau la dispoziția lor, nici o carte română pentru cultura limbii, nici o instituțiune de binefacere; ba încă au lăsat în părăsire și pe acelea testamentare citoresci. În loc de bune, ne-au lăsat numai rele: corupția moravurilor, imputinarea simțului religios în cler și popor, încât se revoltă conștiința cetind în scriitorii români dela începutul vécului acestuia despre corupția clerului fanariot, adus aci de Domnii fanarioți și protegiat de ei și de patriarhia din Constantinopol.”¹⁾

Dor se pare dlor dela „Tel. Rom.”, că cuvintele acestea ale „sfântului Sinod” al României sînt mai blânde decât cuvintele, cu cari am caracterizat noi sôrtea, de care a avut parte poporul român sub oblăduirea și îngrijirea părintescă a „ortodoxiei” bizantine?

Conștiința dlor dela „Tel. Rom.” nu se revoltă de loc la cetirea unor osindiri ca acestea ale „ortodoxiei” bizantine. Nici nu ne mirăm asupra acestui lucru: semn, că în dlor tot mai există leac de pietate fiescă față cu mama lor din Fanar. Pietatea această sentimentală a lor o pricepem, dar ea în anul 1900 de loc nu ne va împedea întru a iubila, pentru că cu două vécuri mai înainte Roma a frânt cătușele, cu cari Bizanțul ținuse vécuri multe pe Români în robie și orbie.

„Tel. Rom.” continuă apoi astfel:

Apoi mai întrebăm pe dl autor: pentru ce faptele poporului român până la anul „s. Uniri” fac, ér cele după acest an, nu fac istoria poporului român. Au dor nu tocmai acelea sînt baza cestorlalte pe terenul politic? Nu vrem, să negăm victoriile glorioase ale eroilor nostri din 1848 și 1878, dar sîntem încă în timp prea aproape de dinșii, și împrejurările esterne din acești ani nu se pot compara cu cele dinainte de anul „s. Uniri”, ca să-i putem pune deocamdată preste un Ștefan cel mare ori Mihailu Virézul, carele cel din urmă este cel dintăi român în timpul noă, care a dat espresione mai pronunțată unității noastre naționale, ori cum am înțelege-o aceea. Ér pe terenul bisericesc, spună-mi dl autor numai un martir al credinței sale de azi, carele să se pótă măsura cu un S. Nichită Romanul ori Sava Brancovich.

¹⁾ Veđi „Observatoriul” din Sibiu dela 10 Dec. 1882, care reproduce actual acesta, ce noi îl cităm după „Onoarea Sionului românesc” pag. 36.

Nu se întimplă acum întâia dată, că filii ortodoxiei se provocă la „sfântul” Sava Brancovich. Mai pe urmă s'a provocat pare-ni-se părintele Manegut la „martirii mitropoliți Ilie Iorest și Sava Brancovich”. Despre acești doi „martiri” scrie dlul în „Reunirea Românilor” la pag. 125 în chipul următoriu:

„Am dori, să ni-se spună, cu cari dintre episcopii uniți următori nu sufer o paralelă dréptă acești doi archiereii români, dacă și nu în privința dexterității, totuși în privința vredniciei, a culturii, a naționalismului și a zelului lor apostolese? Și am dori, să ni-se spună: Nu cumva archiereii de mai târziu povățuiri de clerul latin s'au arătat mai tari în credința și romanitatea lor, decât acești doi martiri?”¹⁾

Se vede, că autorului elucubrațiunii din „Telegraful Roman” nu i-a ajuns timpul, să cetescă și lucrurile toate, câte s'au publicat până acum în „Unirea”. Ori doră le-a cetit și se face numai, ca și cum nu le-ar fi cetit? Ori cum ar sta lucrul, noi îi facem plăcerea de a reproduce de dragul lui un pasaj, care tractează despre Sava Brancovich și a fost publicat în „Unirea”, ér apoi a fost reproduș și în „Cestiuni din dreptul și istoria bisericii românești unite” în P. II la pag. 237. Acel pasaj e următoriu:

„Cređend Laurian, că este bine, să albă Românil nisce exemple mari de bărbați statornici în credința strămosescă, îndată s'a apucat și le-a făurit. Pe Mitropoliții Ilie Iores (1641—1643) și Sava Brancovich (1656—1680) îi face martiri sfinți.”²⁾ Inse Ilie Iorest nu a fost maltratat și depus din archieie, pentru că ar fi fost „apărător zelos al religiei sale”, ci pentru faptele lui cele urite. George Șincai ne spune după un manuscris vechiu următoarele: „Tot despre Matei-vodă așa scrie Herman în analii cu mâna seriși: „În anul 1638 Matei-vodă a comandat lui Rákoczi pe un călugăr (anume Elie Ioresti), ca să fie vlădică Românilor (din Ardél). Acesta în visitații a făcut necurățiri, aș poruncit de l-au desbrăcat afară din Belgrad (în anul 1643)” etc.”³⁾ E drept, că Șincai nu crede, că Ilie Iorest ar fi fost destituit pentru faptele indigitate, și inclină spre credința, că acest Mitropolit ar fi fost pedepsit numai pentru că „n'au primit catechismul” (cel calvinesc).⁴⁾ Dar spre dovedirea aserțiunii sale nu aduce nici un document, care să pótă răsturna aceea, ce se zice în diploma lui George Rákoczi din 10 Octobrie 1643, unde apriat se spune despre numitul Mitropolit: „quippe qui . . . per-versorum morum suorum et affectuum praecipitatus, detrususque in baratrum variis semet ipsum nefandis vitae maculis implicuisse, munusque suum Vladicale vitae dissolutionis detestandis nequitiis offuscaturum fecisse, fuisset compertus etc.”⁵⁾ Noi nu credem, că Ilie Iorest să fi fost așa de stricat, inse din această nu urmază, ca noi — fără documente

positive la mână — să-l declarăm martir și sóre pe firmamentul bisericii orientale.

„Pe Sava Brancovich Laurian îl pune în ceta sfinților fără nici un document despre sfințenia vieții lui.

„Noi nici nu pricepem, pentru ce se insistă atâta asupra sfințeniei lui Sava, căci și dacă acesta ar fi fost sfânt, gloria este a Sêrbilor și nu a Românilor, de-órece acel Mitropolit a fost Sêrb.”¹⁾

„De altă parte nu avem nici un singur document, din care să se pótă deduce sfințenia lui Sava. În diploma lui Mihail Apafi din 28 Decembre 1680 se zice, că Sava a comis crime ne mai auđite: „semetipsum horrendo incestus vitio, cum adultera fratris sui germani concubina, sorore videlicet consanguinea sua, variisque nefandae vitae maculis implicuisse.”²⁾ Faptele acestea scârbóse Insu-și Cipariu le trage la Indoelă, și nouă încă ni-se par de necredut. Cu toate acestea, când avem astfel de documente, cari mărturisesc despre viața desfrinată a lui Sava, și nu avem nici un document, care să mărturisescă despre viața lui sfântă, nu putem nici de cum să declarăm pe omul acesta de sfânt. Se va zice pôte, că Sava este de a se considera între sfinți, întru cât a murit între chinurile, ce le-a suferit pentru credința sa. Inse nici această presupunere nu are temei. Sava a fost de acord cu calvinii în ceea ce privesce credința. Acesta se vede din diploma lui George Rákoczi de dat 28 Decembre 1656, unde Sava a fost denumit episcop numai la recomandarea superintendentului calvinesc, ceea ce nu s'ar fi întimplat, dacă dnusul nu ar fi fost de acord în lucrurile de credință cu superintendentele. Se zice adecă în diplomă: „quod cum honorabilis Szava Brankovitsch et Koronitsch ab admodum reverendo Viro Georgio Isulai universarum in Regno Transylvaniae Ecclesiarum orthodoxarum Superintendente, Albensi vero Concionatore singulari quadam intercessione commendatus nobis fuerit.”³⁾ Afară de aceea M. Cserei scriitor reformat ne spune, că pe Sava l-a adus la starea demnă de compătimit, ce o aflăm în istoricii nostri, numai lacomia de bani a lui Székely László, care era rudă cu dnusul, și a lui Naléczi István, cari amndoi s'au conjurat, să-l aducă în disgrăție înaintea principelui, să-l prădeze averea și să stórcă banii dela el; ceea ce le-a și succés.⁴⁾ Față cu aceste testimonii, cari apriat arată, că Sava nu a cădut jertfă pentru credința sa, nu merită considerațiune aceea, ce ne povestesc Samoilă Klein despre un cățel, pe care l-au adus la Sava, ca să-l boteze în reședința lui Apafi din Blaș, și pe care nu l-a botezat din cauză, că cu o bucată de carne a dovedit, că acel cățel se ține de religiunea calvinescă.⁵⁾ Acestea le grăesce S. Klein numai din tradițiune, adecă din poveștile bătrânilor, și pentru aceea Șincai adaugă: „Așa scrie acestea Sam. Klein din tradania bătrânilor și decretul săborului mare; ci că tradania despre cățel o țin numa”

¹⁾ Reunirea Rom. pag. 125.

²⁾ Veđi docum. ist. etc. pag. 111 și 129 și 130 și Magazin istoric etc. III pag. 231 și 260.

³⁾ Chron. an. 1638.

⁴⁾ Chron. an. 1643.

⁵⁾ Veđi documentul latinesc în Magazinul istor. III pag. 249 și urm.; ér românece la Șincai Chron. an. 1643.

¹⁾ Veđi Cipariu „Acte și Fragmente” pag. în nota a).

²⁾ La Cipariu ibid. pag. 60.

³⁾ Magazin istor. t. III. pag. 253—254.

⁴⁾ Veđi Cipariu l. c. pag. 270.

⁵⁾ La Șincai chr. a. 1680.

poveste fără temeiū." ¹⁾ Ți Petru Maior povestea cu cățelul o aduce în legătură cu mărtea altui Mitropolit, și nu cu a lui Sava. ²⁾ Nu avem așadară nici o dovadă, că Sava ar fi fost martir pentru credința ortodoxă.

Ce i-se pare autorului elucubrațiunii din „Telegraful Roman” despre pasajul acesta? Nouă ni-se pare, că el este scris așa, pe cum are să se scrie istoria, adevărat obiectiv și numai pe temeiul datelor istorice.

Cu toate acestea cele esperiate până acum ne fac, să credem, că omenii „Telegrafului Roman” nici de aci înainte nu vor înceta de a se provoca la „sfintul” Sava Brancovich pentru a dovedi, cât de mare este puterea bisericii „ortodoxe” întru a nasce sfinți pe sama împărăției ceriurilor, și că bisericii unite îi lipsește puterea acésta cu desevărșire.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Într'acestea Sven ajunse cu chasseurii pe vârful dëlului, de unde puteau vedé focul puscilor. Din când în când vîntul aducea până la ei sunetul trîmbițelor și înfricoșatul sbierat de luptă al Arabilor. În curînd inse trebuia să se convingă, că poziția lor începe a deveni din ce în ce tot mai critică. Cel fugăriți apăreau tot mai des și tot mai pe aproape.

„Trebuie să ajungem cumva în dosul șirului de bătae,” observă Sven lui Jocerau. „Totul se pôte face în un galop de cinci minute. Ce ne facem inse cu răniții?”

„Să ne mai împărțim încă odată,” zise sergentul. „Noi rămânem lângă soții nostri, dvostre plecați înainte în numele Domnului.”

„Scii, domnul meu, că vorba acésta e ca și o ofensă? Dela un Arab sëlbatie ași puté audi o astfel de propunere, dar dela un Francez n'o pot audi!”

„Pentru ce? N'avem ôre noi dreptul cel mai dintâiu, ca să grijim de soții nostri?”

„E adevărat, dar acum cu toții sntem soți. Va avé, cine să grijescă și de ei, acum să intrăm în luptă. Pe cei răniți să-i legăm bine pe caii dela proviant.”

Lucrul se făcu așa, cum zise Sven. Cabilul aduse caii, și cei răniți au fost legați bine pe cai.

„Acum țineți-vé bine, fraților!” zise Sven. „Strîngeți rîndurile, țineți pe femei în mijloc și dați fără cruțare!”

Toți își traseră sabiile și porniră spre câmpul de bătae, întâiu încet, apoi tot mai tare. Într'aceea se făcu ziuă deplin, căci în regiunile ecuatoriale revêrsatul de zi ține foarte puțin.

Scena era chiar așa, cum o prevêduse Sven și după cum conchise după sunetul puscilor. Era în luptă un escadron de chasseurii în contra la o mulțime de Arabi. La totă năvala chasseurilor Arabii se împărșiau în toate părțile, și unii din ei ajungeau până la Sven. Ajunsă din ce în ce tot mai aproape, mica cétă a fost observată și de prietini și de dușmani. Momentul decisiv era aproape. „Porniți în galop!” comandă Sven lovind calul în coste. Toți îi urmară. În scurt înaintea prietinelor nostri se iviră chipurile brunete ale Arabilor cu ochii fulge-

rători și cu vesmite fluturătoare. Totul ținu un moment scurt. Arabii se retrăgeau spăimîntați dinaintea lor, și mica cétă ajunse norocôsă de ceea parte. „Vive la France!” sună din toate părțile. Prietini nostri erau scăpați.

IX. Reîntorcerea.

Preste o jumătate de ôră escadronul se reîntorse în garnisonă aducînd cu sine și pe prietini nostri. Vestea despre reîntorcerea lor se lăți ca fulgerul. Cei mai mulți crederă, că nu se vor mai reîntorce, și revêdîndu-i se bucurară cu toții. Șeful escadronului le spuse îndată, că Misram, Eugen și cei doi chasseurii de patru zile deja au ajuns acasă, și că ei au plecat în urma avertismen-tului lor.

Dela frontieră și până la colonia lui Jocerau mai aveau vre-o două zile și acésta din cauza, că ei în pustie merseră prea spre vest. Înainte de a ajunge acasă se întîlniră cu Susana și cu Eugen, cari le țesiră întru întîmpinare cale de o jumătate de zi. Mama revêdîndu-și fata de bucurie vêrsă șiroe de lacrimi.

Calea până acasă a fost o adevărată cale triumfală. Toți din toate părțile grăbiră înaintea lor spre a-i felicita de buna reîntorcere. Și prietini și cunoscuți nu se depărțară până târziu sara, când apoi rêmăseră cei de casă érași singuri. Aci mai erau apoi Sven și chasseurii cu excepțiunea celui rănit, care a fost aședat în un loc deosebit spre a se odihni. Aci mai era și Cabilul, care în butul tinereței sale se făcu unul dintre cei mai vestiți omeni din satul lui. Mai erau toți servitorii casei adunați la olaltă spre a lua parte la bucuria generală. Ne-fiind nici o odae așa de spațiosă, ca să-i cuprindă pe toți, se întinse o masă mare în curte, la care petrecură până în zori.

În ziua următoare Sven era grozav de indispus, cât acésta bātu la ochii tuturor. Bêtrânul Jocerau credu, că i-se întimplase ceva, ori că era bolnav, și fiind foarte îngrijat îndemnă mereu pe Eugen, să-l întrebe, ce are. Acesta cîntându-l pretutindenea îl întîlni în sfârșit la umbra unui stejar, unde ședea privind spre ceriū și fumând.

(Va urma.)

Eucharistia și martiriul.

(Continuare.)

După ss. Ciprian și Augustin raportul acesta este duplu. S. Eucharistie mai de aproape este, cum am zice, o școlă a martiriului: ea cuprinde idealul cel mai înalt al curajului de a se jertfi și tot odată motivele cele mai puternice de a se aseména acestui ideal. Căci s. Eucharistie ca jertfă pune zilnic înaintea ochilor fapta cea mai măretă a iubirii lui Christos, mărtea lui de jertfă de pe cruce. În s. Eucharistie ca cuminecătură Christos împărțasesee ômenilor lucrul cel mai mare, care-l pôte da, și încă în chipul cel mai amabil. O atare iubire provôcă în mod firesc o recunoscîntă, căreia nici o jertfă nu-i este prea mare, căreia chiar și jertfirea lucrului celui mai scump îi este o lucrare neînsemnată: martiriul e singurul răspuns încâtva corêspundătoriu la jertfa de pe cruce și la s. cuminecătură. Mai ales s. Augustin desvôltă adese ori idea acésta și o face acésta de comun în legătură cu un text din Pilde. „De vei ședé, să cini la masa celui puternic,” așa cetim acolo în

c. 23 la început, „întețeșce Iea a mânca, cele ce se pun înainte-ți, și pune mâna sciind, cumcă ca acestea trebuie tu să gătesci.” „Carea este masa celui puternic,” așa esplică s. Augustin, „o sciți: e aceea, unde se pune înainte-ți trupul și sângele lui Christos. Cel ce se aședă la masa acésta, acela trebuie să gătescă tot ca acestea. Și ce înșamnă: ca acestea trebuie să gătescă? Pe cum Christos a dat pentru noi viața sa, așa trebuie să dăm și noi viața noastră pentru frați.” ¹⁾ „Asta înșamnă deci: ca acestea trebuie tu să gătesci. Așa au facut fericiti martiri în dragostea înflăcărata. Și dacă nu serbăm înzădar amintirea lor, dacă nu ne aședăm înzădar la masa Domnului, la prânzul, din care s'au săturat și ei, atunci trebuie ca și noi să gătăm ca acestea după esemplul lor; de aceea și serbăm la masa aceea amintirea martirilor nu așa, ca și amintirea altor suflete, cari odihnesc în pace. Căci pe cele din urmă le amintim așa, că ne rugăm pentru ele, ér pe cei dintâiu, pentru ca ei să se rôge pentru noi, ca noi să călcăm în urmele lor. Ei au împlinit adevărat măsura dragosti, carea după cuvîntul Domnului e cea mai mare. Căci ei au gătît fraților sêi, ceea ce li-s'a gătît lor la masa Domnului.” ²⁾ „Pe cruce a închiat Christos un tîrg mare,” zice s. Augustin airia. „Acolo s'a deschis sâculețul cu banii de rêscompêrare, și când i-s'a deschis costa cu sulita, atunci s'a rostogolit afară prețul de rêscompêrare pentru lumea întregă. S'au rêscompêrat atunci credincioșii și s'au rêscompêrat și martirii. Dar credința martirilor s'a probat; căci ei au plătit îndêrpt prețul de rêscompêrare, după cum spune Scriptura: „De vei ședé, să cini la masa celui puternic șcl.” Masa cea mare e aceea, pe care mîncarea e însu-și Domnul mesei. Nimeni nu nutresce pe ôșpeții sêi cu sine însu-și, asta o face numai Christos Domnul nostru. El însu-și ne chêmă, el însu-și e mîncarea și beutura. Astfel au înțeles martirii, ce au mîncat și au beut, pentru ca să dea și ei acele-și îndêrpt.” ³⁾ Acela-și cuget se mai repetesce la s. Augustin foarte des. „Martiri au suferit, ceea ce au mîncat. Căci de mîncare a dat Christos patima sa. Acela se satură, care imiteză.” ⁴⁾

Mai ales pentru clericii și păstorii bisericii derivă s. Augustin din dêsă primire a s. Eucharistii obligamentul de a se jertfi pentru turma lor și de a se arêta astfel recunoscători față cu Christos. Așa a lucrat s. Laurentiū după părerea s. Augustin. În biserică împărșia el sângele lui Christos, și în biserică a vêrsat el sângele sêu pentru numele lui Christos. Căci el s'a aședat cu pricepere clară la masa celui puternic. ⁵⁾ Pôte că cu acela-și înțeles pune Maruta sfîntului episcop Simeon la începutul persecuției lui Sapor în gură cuvintele acestea: „Cel dintâiu am ședut eă la masă, cel dintâiu voiū să și cad în luptă.” ⁶⁾ Aci se vede esprimață o convingere, carea se găsesce foarte adese ori în literatura creștină. E în sfârșit acela-și cuget, când s. Ieronim după înșirarea faptelor de iubire ale lui Christos întrebă: „Ce voiū rêsplăti Domnului pentru

¹⁾ Tract. 47 în Io. §. 2.

²⁾ Aug. tract. 84 în Io.

³⁾ Serm. 329.

⁴⁾ Enarr. 2 în ps. 21 §. 27.

⁵⁾ Serm. 304 în s. Laurentium 3. §. 1.

⁶⁾ St. E. Assemani, Acta mărț. p. 30.

¹⁾ Șincăi ibid.

²⁾ Ist. biser. Românilor pag. 80.

tôte, cari mi-a dat mie? Răsplata e vrednică numai atunci, dacă se răsplătesce sânge cu sânge, dacă noi, cei ce sintem răscumperați cu sângele lui Christos, erăși murim bucuroși pentru Mântuitorului.¹⁾ Ciprian a fost zis, că preoții, cari aduc zilnic lui Dumnezeu jertfa, au și datorința de a pregăti pe martiri la jertfa lor.²⁾ Confesorii cei din închisore cerură, ca episcopul lor Ciprian să se roge pentru ei, și își motivară cererea cu aceea, că jertfele menite la mörte nu pot cere ajutorii dela altul mai bine ca dela preot.³⁾ Augustin estinde acest cuget. De voim să fim preoți adevărați, așa învăță el, atunci avem să ne aducem pe noi inși-ne jertfă lui Dumnezeu. Tot asemenea cetim mai târziu la Gregoriu M.: „Dacă îndeplinim tainele patimilor lui Christos, atunci trebuie să imităm, ceea ce serbăm. Atunci se aduce cu adevărat jertfă pentru noi, dacă ne-am făcut pe noi inși-ne ardere de tor.“⁴⁾ Și încă și astăzi propune episcopul la ordinarea preoților sfînta jertfă ca centru și ideal al vieții preoțești. „Luați aminte, ce sevărșiți; imitați ceea ce împliniți. Fiind că serbați tainele morții lui Christos, trebuie să și grijiți, ca membrele vöstre să fie omorite pentru păcat și poftă.“⁵⁾

Preasfîntul sacrament a fost deci taria martirilor, pentru că el pune înaintea ochilor motivul cel mai înalt la jertfa cea mai grea, pentru că el e o provocare neîncetată spre prestațiunea cea mai înaltă. Dar dacă Ciprian și alții accentuază cu expresiuni atât de puternice, că fără de mîncarea cerescă martiriul e cu neputință, că Eucharistia e o armă, un scut în lupta martiriului, atunci e evident, că ei vor să zică încă și mai mult. Eucharistia nu cuprinde numai motivul de a încorda puterile deja existente, ci ea chiar întărește voința, îi împărtășește forță nouă. Ea e adevărat hrana sufletului. „Pânea noastră pentru vecie,” zice Augustin, „e Christos în egalitatea lui cu Tatăl; pânea noastră zilnică e Christos în trup. Tari sint martirii, statornici sint martirii; dar pânea e, carea întărește inima omului.“⁶⁾

Dacă Ciprian grăsece despre Eucharistie ca despre o armă de lipsă în lupta martiriului, adevărat că lipsa acesta nu are să se privească de neapărată. Acesta se vede din alte texturi de ale sfîntului Părinte. Căci și pe de aceea, pe cari de o cam dată îi eschide încă dela participarea în cultul dumnezeesc, adevărat pe cei căzuți în timp de persecuție, el îi provocă totuși, ca ei mai înainte de a fi reprimiti în biserică să repareze căderea sa prin o mărturisire nouă înaintea judecătorului. El concede deci puțința de a suporta martiriul și fără de Eucharistie. Ce voesce dar să zică prin expresiunile acestea: „Nu pöte să fie capabil la mörte de martir acela, pe care nu-l întrarméază pentru luptă biserică; puterea spiritului pere, dacă nu o îndrăpță și nu o înflăcăreză primirea Eucharistiei?“

Pentru ca să ne clarificăm cugetul lui, avem să ne reprezentăm înainte de tôte conceptul, ce-l aveau el și toți ss. Părinți despre martiriul.

¹⁾ Ep. 22. §. 39 ad Eust.

²⁾ Ep. 57. §. 3.

³⁾ Ep. 31. §. 5.

⁴⁾ Dial. 4, 59.

⁵⁾ Pontificale Rom.

⁶⁾ Ang. Serm. 383. §. 1.

Covingerea vechilor creștinii a fost, că martiriul e un lucru de totulul tot supranatural. „Nu atfără dela voea ta, să fi martir, ci dela mila lui Dumnezeu,” zice Ciprian.¹⁾ În lupta martiriului, după cum zice Tertulian,²⁾ e arbitru Dumnezeu cel viu, conducătorul și guvernatorul Spiritul sfînt, érá magistrul, care a instruat pe martiri, e Christos, „cel ce v'a uns cu Spiritul și v'a dus pe arena acesta“. Dela Christos vine puterea în suferință; el e, care luptă și învinge în martiri. Onörea lui e și scopul final al martiriului în intențiunea lui Dumnezeu; pe cum se luptă Christos în martiri, așa se și încununéază într'înși. „Cel ce a învins odată pentru noi mörtea, acela învinge érá și érá în noi. — Christos nu privește numai la lupta servitorilor sêi, ci el însuși se luptă în noi cu inimicul; el e, care în înfocata noastră luptă de mörte împărtășește cunună și de odată se încununéază și el însuși.“³⁾ Când s. Felicitas avea să sufere în temnița durerile născerii, nu a putut să nu se tânguescă. Batjocoritoriul îi zise un păzitoriu: „Dacă tu deja acum simțesci așa de greu durerile, ce va fi atunci, când te vor arunca înaintea animalelor selbatice?“ Și sfînta îi răspunde: „Acum sint eă, ceea ce sufer acelea, ce am să sufer. Dar acolo va fi în mine altul, care va suferi pentru mine, pe cum și eu sufer pentru el.“⁴⁾ De nenumărate ori se repeșce același cuget la ss. Părinți, și și inșiși martirii au aréat, că sint pötrunși de aceeași covingere. De aci a urmat deci alipirea lor de Mântuitorul, rugăciunea, ce i-o îndreptă în chinuri, în sfârșit mișcătörea atențiune cea gingășe la tôte împrejurările suferințelor sale, chiar și la cele esterne, cari reamintă în vre un chip suferințele lui Christos. Când pe Perpetua și pe söțele ei le sbicuiău, ele mulțămiau lui Dumnezeu, pentru că s'au împărtășit încétva și în patimile Domnului.⁵⁾ Simeon din Seleucia-Ctesifon se ruga cu stăruință pentru darul de a puté muri în apropiata Vineri a Patimilor.⁶⁾ Pontiu se bucura, pentru că Iudeii strigău asupra lui ca asupra Domnului.⁷⁾ Ba dacă plöua, când pe Flavian îi duceau la locul de perđare, gândul, de care era stăpănit, îi făcea, să găséscă și într'acésta o asemănare cu patima lui Christos. Căci ca și la patima lui Christos avea să se mestece și acum apă cu sânge.⁸⁾

E deci adevărat, că pe cum zice s. Efreem,⁹⁾ în cele mai din lăuntru ale inimilor lor era întipărit chipul celui Răstignit; ei consideraü patimile lor așa, pe cum a scris s. Paul despre ale sale: „Acum plinesc lipsa necasurilor lui Christos în trupul meu.“ Cele ce suferiau ei, se raportaü la patimile lui Christos ca razele sórelui la soare însuși. Pe cum în razele sórelui nu se arată altă lumină, altă strălucire afară de însăși lumina sórelui, întocmai așa și faptele cele eroice ale martirilor: ele nu erau alta, fără numai o anumită continuare și eradiare a celor ce a început Christos pe cruce. Pe cum razele

¹⁾ De mort. 17.

²⁾ Ad mart. 3.

³⁾ Cypr. Ep. 10. §. 3. 4.

⁴⁾ Passio ss. Perp. et Fel. §. 15.

⁵⁾ Pass. §. 18.

⁶⁾ St. E. Assemani Acta mart. §. 31.

⁷⁾ Pass. §. 23.

⁸⁾ Pass. Montani et Lucii §. 22.

⁹⁾ Orat. in 40 mart. §. 4.

sórelui forméază în jurul sórelui o cunună de raze, pe cum strălucirii lui I-ar lipsi öre ce, dacă lumina lui nu s'ar revérsa și în afară, întocmai așa voiaü și martirii să se facă prin patimile sale o cunună pe sama capului împăratului sêu,¹⁾ o manta de purpură, carea simbolisa aceea manta, pe carea au pus-o după sbicuire pe umerii lui.²⁾

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut

Instituțiunile calvinesci

în biserică românească din Ardél,
fazele lor în trecut și valörea în prezente.

Studiü istorico-canonice de Dr. Alexandru Grama. — Opul constă din XVI+476 pag. 8° mare și se pöte procura cu prețul de **3 fl.** la **Tipografia seminarială în Blăș** (Balázsfalva).

Tot la tipografia seminarială se afă de vîndare:

Tricod. crudo fl. 6.50. legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Orologer. crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Otocolul cel mic edit. III. Blăș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcăiu de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Apostoler. folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgeriul. crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Euheologiu

edițiunea a doua, revédută după originalul grecesc și îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariü frumos în **negru și roșu.** — Prețul nelegat fl. 2.80, érá legat în piele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul și istoria bisericeii românești unite, studiü apologetic diu incidentul invectiveilor „Gazetei Transilvaniei“ și a diu Nicolău Densușan asupra Mitropolitului Vancea și a bisericeii unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețul **70 cr.** — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețul **1 fl.** Ambele părți expedate franco **1 fl. 85 cr.**

¹⁾ Eus. in Isaiam c. 62.

²⁾ Hilar. in Mattb. c. 33, 3.

Editor și redactor răspundător

Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 404/1895.

(43) 2—3

Edict.

Fiind că Maria Lopazan născ. Șuteü gr. cat. din Bucerdea grănösă de trei ani și jumătate și-a părăsit pe legiunitul sêu bărbat Ioan Lopazan gr. cat. tot din Bucerdea grănösă, și nu se scie ubicațiunea aceleia, prin acésta se citéază, ca în termin de un an și o zi să se prezenteze înaintea scrisurii For. matrimoniale, căci la din contră procesul divorțial urzit în contra ei de către bărbatul sêu se va pertracta și decide și în absența ei.

Dela Forul matrim. gr. cat. de I Instanță al protopopiatului Blășului.

Blăș în 27 Decembre 1895.

Georgiu Bărbat
v.-prot. preș. for. matrim.